

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мілеєва В.Л., здоб. ВО
Близнюк О.П., канд. екон. наук, доц.
Державний біотехнологічний університет

Військова агресія на території України викликала масштабні руйнування виробничого капіталу та інфраструктури, принесла людські жертви та соціальні втрати. Війна призвела до скорочення робочих місць і доходів, зменшення купівельної спроможності і обсягів накопичених активів.

У 2022 році національна економіка втратила 29,2% реального ВВП, а 13,5 млн. осіб змушені були покинути свої домівки. Більше 7 млн осіб опинилися за межею бідності, а рівень бідності сягнув 24% населення. Тому актуальним постає питання вивчення особливостей функціонування фінансового ринку України в таких надскладних умовах [1].

Під час війни фінансовий сектор зазнав значних викликів і змін. З початку конфлікту в Україні не було зареєстровано жодної нової фінансової установи, але багато гравців покинули ринок.

Кількість діючих банків в Україні зменшувалася протягом останніх кількох років. Зокрема, від 77 банків на початку 2019 року до 63 банків на початку 2024 року [2].

З аналізу даних можна зробити наступні висновки:

- кількість банків з іноземним капіталом у зведеному показнику зменшується повільніше, ніж загальна кількість діючих банків;
- за останні п'ять років кількість банків із 100% іноземним капіталом залишалась стабільною на рівні 23, але вже на початок 2024 року ця кількість зменшилась до 19;
- загальна тенденція зменшення кількості банків – з 77 на початку 2019 року до 63 на початок 2024 року – свідчить про те, що конкуренція в банківському секторі України стає все більш жорсткою, що може бути наслідком ряду факторів, таких як регулятивна політика Національного банку України, зміна попиту на банківські послуги серед населення та бізнесу, а також зміни в економічному середовищі в цілому [2].

Зменшення кількості банків може бути пов'язано з зростанням вимог до капіталізації банків, змінами в правовому середовищі або зі зміною вимог клієнтів до послуг банків.

Проте, важливо зазначити, що зменшення кількості банків не завжди може бути ознакою кризи в банківському секторі. Зменшення кількості банків може сприяти підвищенню ефективності сектору шляхом зниження конкуренції між банками та уникнення повторення небезпечних практик.

На основі дослідження даних щодо активів комерційних банків варто відмітити їх постійне зростання, незважаючи на зменшення кількості банківських установ [3].

Впродовж 2019–2024 років спостерігається поступове зростання банківських активів. Так, якщо на початку 2019 року загальна кількість активів становила 1360,764 млрд грн, то вже на початок 2024 року ця цифра сягнула 2942,806 млрд грн.

Досліджуючи фінансовий ринок, необхідно дослідити також страховий ринок. Попри зменшення кількості страхових компаній, обсяг активів страховиків в 2023 р. порівняно з 2022 р. вдалося наростити на 5,7 %. А у порівнянні з довоєнним 2021 роком обсяг активів зріс на 16,8 % [4; 5].

Варто виокремити також показники фондового рику України. Важливим елементом дослідження є вивчення порівняльного обсягу торгів цінними паперами на біржовому та позабіржовому ринках.

Обсяг торгів на позабіржовому ринку є значно більшим, аніж на біржовому. Зокрема частка біржового ринку у 2023 році становила 32,05 % від загального обсягу, позабіржового – 67,95 % відповідно [6]. До переваг позабіржового ринку цінних паперів можна віднести можливість співпраці з дрібними інвесторами в різних сферах, сприяння розвитку фондового ринку на регіональному рівні, підтримку розвитку відкритих електронних та інформаційних мереж, які допомагають підвищити прозорість емісії цінних паперів.

Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу протягом 2023 року зафіксовано з ОВДП – 406,0 млрд грн (93% від загального обсягу торгів фінансовими інструментами на ринку капіталу протягом січня-грудня 2023 року) [6].

Основними тенденціями, що склалися на фондовому ринку, як на одному з важливих сегментів фінансового ринку України в сучасних умовах є: висока активність біржового сегменту, диверсифікація фінансових інструментів, що на ньому обертаються, домінування обсягу торгів на позабіржовому ринку та висока частка торгів за ОВДП.

Отже, фінансовий ринок становить основу для розвитку та стабільності економіки України. Війна чинить негативний вплив і містить багато ризиків для розвитку фінансового ринку України, проте попри військову агресію регуляторам вдається досягати певних позитивних результатів, передбачених у реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року [1].

Дослідження сучасного стану фінансового ринку України показує, що фінансовий ринок на сучасному етапі є динамічним та непередбачуваним. Серед основних проблем функціонування фінансового ринку України на теперішньому етапі є економічна та політична нестабільність, яка перешкоджає нормальному його функціонуванню та призводить до зниження рівня довіри користувачів до нього.

Таким чином, виклики війни мають суттєві наслідки для фінансового ринку України, зокрема щодо зростання ризиків, включаючи зміну попиту на фінансові послуги, регуляторних підходів та потреби в оцінці стану ринку. Фінансовий ринок потребуватиме відновлення та розвитку, що створить потребу в різноманітні фінансових посередників, які задовольнятимуть потреби різних груп споживачів фінансових послуг.

Інформаційні джерела:

1. Борисюк О. В., Матвійчук Н. М., Хмелярська Л. А. Особливості розвитку фінансового ринку під час війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. С. 2.
2. Кількість комерційних банків в Україні з 2019 по 2024 рр. / Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
3. Основні показники діяльності банків / Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/2024-01/>
4. Статистика страхового ринку України за 2019 – 2022 рр. / FORINSURER. URL: <https://forinsurer.com/files/file00745.pdf>
5. Страховий ринок України. Підсумки 2023 року. URL: <https://insa.com.ua/blog/strahovuj-rynok-ukrayiny-pidsumky-2023-roku/>
6. Інформаційна довідка щодо ринків капіталу України протягом 2019 – 2023 рр. / НКЦПФР. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2024/02/informatsiina_dovidka_za_hruden_2023_.pdf

ФІСКАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Можаровський В.В., здоб. ВО
Макогон В.В., канд. екон. наук, доц.
Державний біотехнологічний університет

Враховуючи значимість розвитку малого підприємництва, спрощена система оподаткування, як спеціальний податковий режим, була запроваджена саме для зниження податкового навантаження та стимулювання до прозорості ведення діяльності у сфері малого бізнесу в Україні. Як зазначають науковці, спрощена система оподаткування (ССО) була створена з метою стимулювання підприємницьких ініціатив, зокрема за допомогою полегшення обліку та звітності, що сприяло вступу на ринок нових учасників, зокрема фізичних осіб-підприємців (ФОП). З моменту її введення, ССО зазнала ряд змін, що торкнулись таких аспектів, як: розмір єдиного податку (ЄП), методика його обчислення, список податків, що замінюються ЄП, а також критерії, які визначають можливість для підприємств та ФОП застосовувати ССО. Сьогодні спрощена системи оподаткування надає можливість замінити низку податків єдиним податком, що спрощує облік та знижує податкове навантаження, однак попри це малий бізнес має додаткові бюджетні навантаження, що створює непрозорі умови для створення та функціонування суб'єктів малого підприємництва.

Порядок функціонування цього спеціального режиму оподаткування змінювався та коригувався неодноразово, передбачаючи то значне послаблення критеріїв та порядку застосування цього режиму, то навпаки їх посилюючи. Раз від разу виникало питання доцільності існування такого пільгового режиму оподаткування малого та мікробізнесу – чи варто державі створювати сприятливі умови для розвитку малого бізнесу, чи не сприяє це подальшому